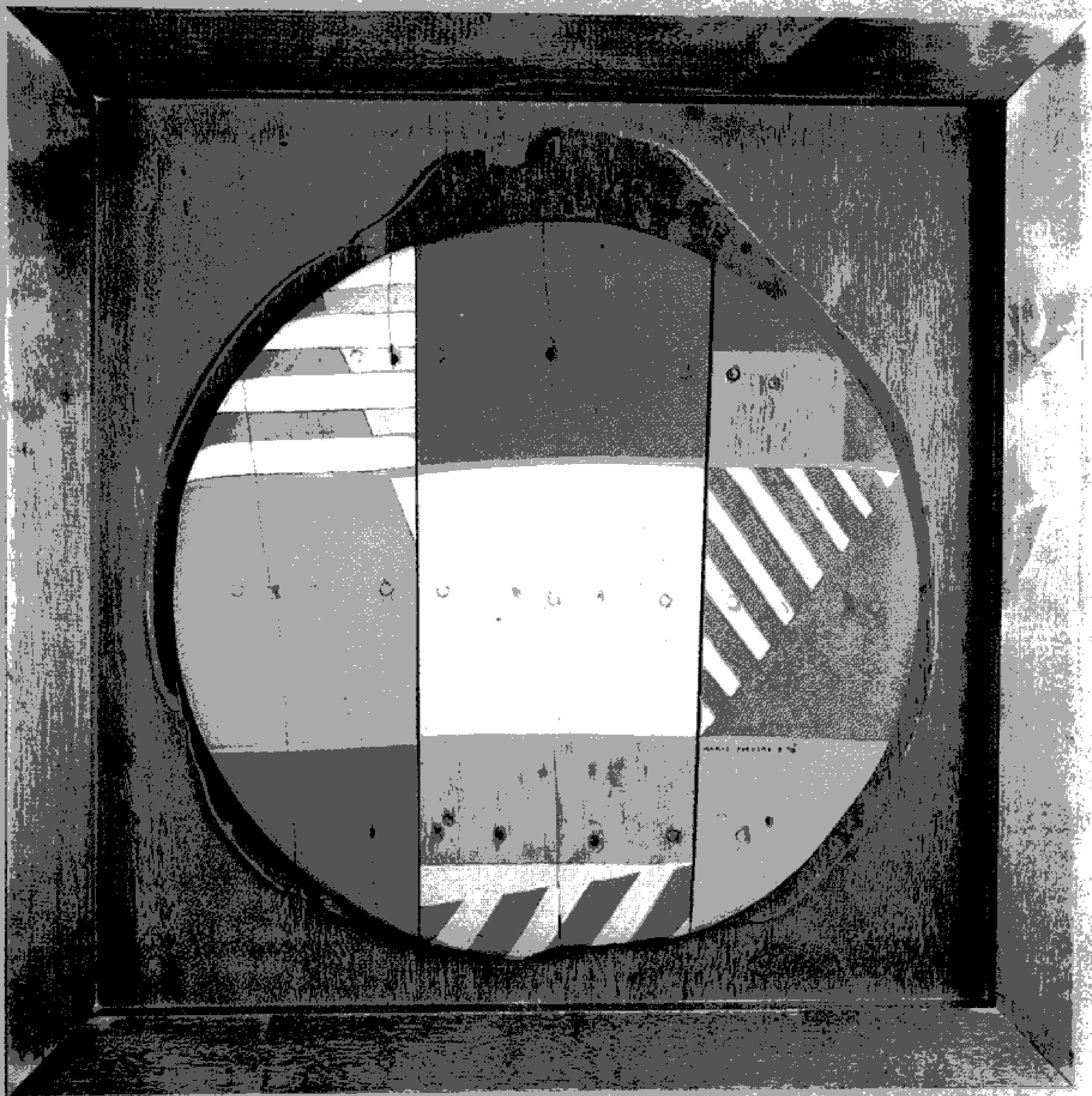

ΧΑΡΗΣ Α. ΠΡΕΣΣΑΣ

ΣΥΝΘΕΤΟΝΤΑΣ

Βασικές Αρχές
Εικονοποίησης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΊΟΝ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΣΥΝΘΕΤΟΝΤΑΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΙΚΟΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΠΕΙ.Π. ΑΘΗΝΩΝ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ

58098

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΩΝ
Ν.Σ. 5 735

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΩΝ
Ν.Σ. 5 735

ΣΥΝΘΕΤΟΝΤΑΣ

*Βασικές Αρχές
Εικονοποίησης*

2011

2011

ΧΑΡΗΣ Α. ΠΡΕΣΣΑΣ

ΣΥΝΘΕΤΟΝΤΑΣ

*Βασικές Αρχές
Εικονοποίησης*

2η Έκδοση

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ "ΙΩΝ"

- ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΙΩΝ" -

Συμπληγάδων 7, 12131 Περιστέρι

τηλ:(01) 57.71.908, 57.68.853, 57.42.686, 57.47.729

FAX:(01) 57.51.438, e-mail address: ion_public@hol.gr

Κάθε γνήσιο αντίτυπο έχει τη σφραγίδα του εκδότη και την ιδιόχειρη υπογραφή του συγγραφέα.

*Επεξεργασία Κειμένων και Σχεδίων
Ατελιέ Γραφικών Εκδοτικού Ομίλου "ΙΩΝ"*

© 2000: Εκδόσεις "ΙΩΝ" Στέλλα Παρίκου & ΣΙΑ Ο.Ε.

ISBN 960-411-025-X

Ο εκδοτικός οίκος έχει όλα τα δικαιώματα του βιβλίου. Απαγορεύεται η αναπαραγωγή του οποιουδήποτε τμήματος αυτής της εργασίας που καλύπτεται από τα δικαιώματα (copyright), ή η χρήση της σε οποιαδήποτε μορφή, ή με οποιονδήποτε τρόπο - γραφικό ή ηλεκτρονικό, ή μηχανικό, συμπεριλαμβανομένων των φωτοτυπιών, της μαγνητοφώνησης και των συστημάτων αποθήκευσης και αναπαραγωγής - χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

Ο λογότυπος που εικονίζεται δίπλα χρειάζεται μια εξήγηση. Σκοπός του είναι να συνεγείρει τον αναγνώστη πάνω στον κίνδυνο που παρουσιάζεται για το μέλλον της συγγραφής, ειδικότερα στο περιβάλλον των Τεχνικών και Επιστημονικών Εκδόσεων από τη μαζική ανάπτυξη της φωτοαντιγραφής.

Ο Κώδικας των πνευματικών δικαιωμάτων (νόμοι 2121/93 και 2557/97) απαγορεύει την φωτοαντιγράφιση χωρίς την άδεια των εκόντων τα δικαιώματα του βιβλίου.

Άρα αυτή η πρακτική η οποία είναι γενικευμένη σε Εκπαιδευτικά Ιδρύματα προκαλεί μια απότομη πτώση της αγοράς των βιβλίων και των περιοδικών σε σημείο που και για τους συγγραφείς η δυνατότητα δημιουργίας νέων έργων και εκδόσεών τους βρίσκεται σήμερα σε κίνδυνο.

Υπενθυμίζουμε ότι κάθε αναπαραγωγή της παρούσης έκδοσης μερική ή ολική απαγορεύεται χωρίς την άδεια των δημιουργών της.

στο παιδί μου
τον Ανδρέα

Εξώφυλλο

Τίτλος: Υδρογειος

Διάστ.: 70 x 70

Υλικά: Ξύλα - χρώμα

Τεχνική: Μικτή

Έτος: 1995

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τέχνη υπάρχει γιατί υπάρχει ο Άνθρωπος

Ο άνθρωπος ζεί αισθανόμενος την επιτακτική ανάγκη επικοινωνίας. Ανάγκη που συνειδητοποιεί στην αρχή της κοινωνικής του ύπαρξης - βρέφος. Η επικοινωνία είναι πρωτογενής και ενστικτώδης: πείνα - κλάμα - θηλασμός, με συνεχή και επιταχυνόμενη μετεξέλιξή της σε λόγο. Με τον λόγο εκφράζομαι άρα επικοινωνώ.

Άμεση μορφή επικοινωνίας, ερμηνείας μονής ή πολλαπλής κατεύθυνσης. Υπάρχουν μηνύματα μονοσήμαντης ερμηνείας και μηνύματα επιδεχόμενα πολλαπλών ερμηνειών, μηνύματα ολικής επικοινωνίας και άλλα μερικής ή ειδικής.

Υπάρχει το μήνυμα που δεν ακολουθεί διαδρομές λόγου για να εκφραστεί αλλά υιοθετεί την ανυπέρβλητη γλώσσα της Τέχνης. Μία από τις λίγες βεβαιότητες για την πορεία του ανθρώπου στον πλανήτη μέσα στις χιλιετηρίδες, είναι η αστείρευτη, μη πρακτικά κατανοήσιμη, ανάγκη των πρωτόγονων για απεικόνιση σκηνών της ζωής τους.

Είναι κατανοητή η αναγκαιότητα για αναζήτηση και εξερεύνηση των χαρακτηριστικών και των ιδιοτήτων των φυσικών υλών (πέτρα, σίδηρος) διότι αυτό έδινε όπλο, καλύτερο όπλο, επομένως αποτελεσματικότερο κυνήγι, άρα τροφή - ένδυση. Δυνατότερο όπλο, επομένως αποτελεσματικότερο πολεμιστή, άρα νικηφόρα μάχη, επομένως καλύτερη ζωή, πιο ασφαλή, πιο πλούσια. Ενέργειες που, από την απλή σύλληψή τους έως την εκτέλεσή τους και μέχρι τα αποτελέσματά τους, φαντάζουν απολύτως κατανοητές, εξηγήσιμες με λογικό, από αποτέλεσμα, όπως απολύτως εξηγήσιμη είναι και η εργασία του μαθητή στην έκθεση ή την αριθμητική, εργασία που έχει ζητηθεί από τον δάσκαλο.

Όμως δεν είμαστε σίγουροι για την πραγματική αναγκαιότητα και χρησιμότητα των τοιχογραφιών των προϊστορικών σπηλαίων, δεν είμαστε βέβαιοι για την πρακτική των παραστάσεων αυτών, όπως επίσης, δεν είμαστε σίγουροι για τα "άνευ λόγου" σκιτσάκια στο πρόχειρο του μαθητή που ετοιμάζει την έκθεση και την αριθμητική, σκιτσάκια που βιαστικά και αλόγιστα θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως περιττές μουτζούρες, δείγμα ακαταστασίας, και που ποιος ξέρει αν και τα προϊστορικά εκείνα σχέδια, μοναδική απτή κληρονομιά των πολύ μακρινών προγόνων δεν αντιμετωπίζονταν παρόμοια ή τουλάχιστον αδιάφορα από τους σύγχρονους του φιλοτεχνήσαντος καλλιτέχνη.

Υπάρχει λοιπόν μία ανεξήγητη ορμή που ωθεί κάποιους ανθρώπους να επιλέξουν και άλλες οδούς έκφρασης - επικοινωνίας πέραν αυτής του λόγου ή του σώματος. Αυτές τις οδούς θα τις συμπεριλάβουμε κάτω από την σκέπη του όρου *Τέχνη*. Ο θόλος του όρου αυτού είναι μεγέθους και ύψους δυσθεώρητου με ασαφή και δυσδιάκριτα όρια είτε λόγω διαστάσεων είτε λόγω συνεχούς μεγέθυνσης. Είναι ο γόνιμος τόπος καλλιέργειας και γένεσης, ανάπτυξης και εξέλιξης των εκφραστικών σπόρων και βλαστών, δένδρων και καρπών. Το μέρος αυτών που αφορούν στη δημιουργία εικόνας θα απασχολήσει τις σελίδες που έπονται. Στο δοκίμιο θα δοθεί ο γενικός τίτλος "*ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΙΚΟΝΟΠΟΙΗΣΗΣ*".

Αρχίζουμε από το αξίωμα ότι η ανάγκη δημιουργεί την δράση. Ανάγκη, εν προκειμένω, καθίσταται η άενη επιθυμία έκφρασης πέραν των συγκεκριμένων και οριοθετημένων άκρων του λόγου. Η εκφραστική οδός που θα αναζητηθεί από τον υποψήφιο εκφραστή, θα είναι η οδός η άμεση, που θα οδηγεί τον εσωτερικό του κόσμο τον ανερμήνευτο, τον μη απτό, τον άυλο, σε μορφή συγκεκριμένη, απτή, υλικά και πνευματικά ερμηνευόμενη. Ο αγώνας του κάθε υποψήφιου εκφραστή, τον οποίο θα ονομάζουμε *εικονοποιό*, επικεντρώνεται στην προσπάθεια ανακάλυψης μίας προσωπικής εκφραστικής οδού άμεσης, ευθείας, ανεπηρέαστης, ειλικρινούς. Έτσι θα επιτευχθεί η εξωτερίκευση του, προς έκ-

φραση, εσωτερικού κόσμου με τις μικρότερες δυνατόν απώλειες. Απώλειες που κατά βάση θα οφείλονται σε αναξιολόγητες και ανιεράρχητες επιρροές. Ο εικονοποιός είναι μέρος του υπαρκτού περιβάλλοντος κόσμου. Αυτό δημιουργεί ένα μεγάλο χρέος. Χρέος προς τη *Γνώση* και, μέσω αυτής, προς την τεκμηρίωση. Αν θα μπορούσαμε να φανταστούμε την ζωή του εικονοποιού να εκτυλίσσεται σε ένα τελείως απομονωμένο μέρος, ας υποθέσουμε, ορεινό, χωρίς επιρροές εικόνων παραστατικών ή μη εκφραστικής ή εφαρμοσμένης αιτιολογίας και χωρίς τον κίνδυνο μελλοντικής επιρροής, αν δηλαδή τα ερεθίσματά του και τα κίνητρά του αντλούντο και εξαντλούντο στο φυσικό του περιβάλλον, τότε θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι θα ήταν δυνατόν να διάγει έναν εικαστικό βίο άνευ χρέους προς τη Γνώση και την τεκμηρίωση έως το τέλος. Απ' την στιγμή όμως που τα χέρια του εν λόγω "ήρωα" θα ξεφύλλιζαν το α ή β περιοδικό ή τα μάτια του θα κατανάωναν το α ή β τηλεοπτικό πρόγραμμα, η έναρξη της οφειλής θα είχε συντελεστεί.

Επειδή λοιπόν, ο κόσμος αυτού του ιδεατού εικονοποιού είναι επίσης ιδεατός και ανύπαρκτος και επειδή η αστική, κοινωνική ταυτότητά μας προεξοφλεί την ύπαρξη απείρων οπτικών ερεθισμάτων και επιρροών μέ την μορφή περιοδικών, πανταχού παρόντων διαφημιστικών κατασκευασμάτων, τηλεοπτικών προγραμμάτων, άξιων ή ανάξιων εικαστικών δημιουργιών κ.ά. η δική μας οφειλή έχει αρχίσει

προ πολλού και ενσαρκώνεται στο χρέος που έχουμε απέναντι στη γνώση. Την γνώση των εικαστικών αξιών, των βασικών αρχών εικονοποίησης, για εικαστική τεκμηρίωση της εκφραστικής μας θέλησης και δύναμης.

Ποια είναι αυτή η γνώση και από που πηγάζει;

Στο πέρασμα των αιώνων η τοποθέτηση του θεατή απέναντι στο έργο του καλλιτέχνη και, εν προκειμένω, απέναντι στην εικόνα (αυτή θα μας απασχολήσει) είχε και έχει πάντα δύο σκέλη: Πρώτο σκέλος η αντιμετώπιση της εικαστικής δημιουργίας από τον θεατή σαν ένα, προς επικοινωνία, μήνυμα ή σαν ένα, προς πνευματική ανάλλωση, αγαθό. Αντιμετώπιση που αφετηρία της είχε στο πρωτόλειο "μου αρέσει - δεν μου αρέσει". Αντιμετώπιση επιδεχόμενη μεγάλες εξελίξεις και αλλαγές, φυσικό επόμενο της εικαστικής, καλλιτεχνικής και πνευματικής εξέλιξης του θεατή. Το άλλο σκέλος απασχολούσε και απασχολεί έναν μικρότερο αριθμό θεατών των εικόνων που θα τους ονομάσουμε μελετητές των εικαστικών έργων. Είναι η ομάδα των ανθρώπων αυτών που δεν θα οριοθετήσουν την σχέση τους με το εικαστικό δημιούργημα εντός των πλαισίων του προσωπικού γλωσσαρίου που θα αναπτυχθεί με το επικοινωνούν έργο, αλλά θα προχωρήσουν σε μία έρευνα και σε μία μελέτη των έργων αυτών η ακόμα πλατύτερα του συνολικού έργου ενός συγκεκριμένου δημιουργού ή μίας συγκεκρι-

κριμένης "σχολής". Είναι μία διαφορετική διαδρομή πάνω στη σχέση θεατή και εικαστικής δημιουργίας. Μία διαδρομή ανάπτυξης και εξέλιξης ενός αναλυτικού δυναμικού. **Η μελέτη ενός εικαστικού έργου είναι η δημιουργική στάση του θεατή απέναντι σε αυτό.** Αυτή η μελέτη κατέληξε σε κάποια συμπεράσματα που προέκυπταν από τις πιο συχνά συναντούμενες κοινές εκφραστικές και εικαστικές επιλογές των δημιουργών.

Οι κοινές περιοχές ξεκινούσαν από το φαινομενικά απλοϊκό συμπέρασμα ότι όλες οι δημιουργίες είχαν κάποιο θέμα και περνώντας μέσα από αναγκαιότητες οριοθέτησης και στήριξης του θέματος αυτού, ισορροπίας και αντίθεσης, έμφασης ορισμένου τμήματος, κίνησης ή στατικότητας, αυτοτέλειας, αρμονίας ή δυσαρμονίας, κατέληγαν στην πολυπλοκότητα της ταξινόμησης πολλών θεμάτων - πρωταγωνιστών στην ίδια σύνθεση. Αυτές λοιπόν οι κοινές περιοχές των εικονοποιιών, ανά τους αιώνες, δημιούργησαν ένα λεξικό "κανόνων", θα τολμούσα να πώ, αν και συνειδητοποιώ τον κίνδυνο να εκλειφθεί ο όρος αυτός ως ακαδημαϊκό συνταγολόγιο, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει να χαρακτηριστεί ως ... αντικανονικό κάθε έργο που θα επιχειρούσε την μη εφαρμογή τους. Μία προσεκτική μελέτη όμως των κεφαλαίων που ακολουθούν, θα οδηγήσει στην διαπίστωση ότι τα πράγματα δεν έχουν ακριβώς έτσι. Κάθε κεφάλαιο θα ασχοληθεί με έναν από αυτούς τους "κανόνες", με μία από αυτές τις **βασι-**

κές αρχές εικονοποίησης". Η διδασκαλία αυτών των αρχών της εικαστικής δημιουργίας θα έχει απώτερο σκοπό την απόκτησή τους από τον υποψήφιο εικονοποιό, ώστε να καταστεί δυνατή η ισορροπημένη ακροβασία του, στο τεντωμένο σχοινί της εφαρμογής τους και της υπέρβασής τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ Οριοθέτηση.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Οπτικό Κέντρο	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ Απόσταση	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Σύνθεση	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ Άξονες - Πλαίσιο	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ Βάση	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ Ισορροπία	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ Αυτοτέλεια	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ Ομοιογένεια	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ Αντίθεση	123
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ Κίνηση	135
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ Ιεράρχηση.....	149
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	167
ΣΧΕΔΙΑ.....	175

Κάθε εικόνα, από οποιοδήποτε χώρο - σχολή - εφαρμογή
και αν προέρχεται ή προορίζεται, ασχέτως μέσου,
τεχνικής, περιεχομένου και θεματογραφίας, στηρίζεται
σε κάποια, περισσότερο ή λιγότερο εμφανή,
διαδικασία δόμησης.

Δόμηση για την γένεση και την ανόρθωση της οποίας,
ακολουθούνται κάποια βήματα.

Το δοκίμιο αυτό επιχειρεί την εισαγωγή στην προβληματική
της δομικής μελέτης για το οικοδόμημα Εικόνα.
Ενδεικνύει, με τρόπο απλό και άμεσο, διαδρομές στις οποίες
ο εικονοποιός θα αναπτύξει βηματισμό, για την κατανόηση,
την απόκτηση, την προσωπική ερμηνεία και την εφαρμογή
των κανόνων, που σχηματοποιούν την περιπλάνησή του
στην αναζήτηση της εικαστικής του ολοκλήρωσης.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ "ΙΩΝ"

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΙΩΝ"

Συμπληγόδων 7, 12131 Περιστέρι

Τηλ: (01) 57.71.908, 57.68.853, 57.42.686, 57.47.729 - Fax: (01) 57.51.438

ISBN 960-411-025-X

9 789604 110254